

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ ВІДМОВА СВІДКА ВІД ДАВАННЯ ПОКАЗАНЬ АБО ВІДМОВА ЕКСПЕРТА ЧИ ПЕРЕКЛАДАЧА ВІД ВИКОНАННЯ ПОКЛАДЕНИХ НА НИХ ОBOB'ЯЗКІВ

О.І. Ольховенко

здобувач кафедри

кримінального права та процесу

ВНЗ «Національна академія управління»

Постановка проблеми. Питання, що стосуються об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст.385 КК України, мають неоціненне значення для теорії кримінального права та кваліфікації цього діяння.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми об'єктивної сторони цього злочину на рівні підручників, навчальних посібників, а також у вигляді підрозділів монографій досліджували В.І. Тютюгін, В.І. Борисов, М.І. Хавронюк, М.І. Мельник, О.І. Габро, М.І. Панов та ін. Проте до цього часу ці питання не отримали свого належного вирішення.

Мета статті полягає у дослідженні об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст.385 КК України.

Основні результати дослідження. В теорії кримінального права загальноприйнятим є положення стосовно того, що об'єктивна сторона злочину являє собою сукупність встановлених законом про кримінальну відповідальність ознак, які характеризують зовнішній прояв злочинного посягання [1, с. 133]. Враховуючи те, що зовнішні ознаки злочинного діяння найповніше знаходять своє відображення в законі з усіх структурних частин складу конкретного злочину, то їх важливо встановлювати за кожним кримінальним провадженням. Повне і чітке описання ознак об'єктивної сторони досліджуваного злочину є важливою передумовою дотримання законності в правозастосовній діяльності правоохоронних органів, оскільки притягнення особи до кримінальної відповідальності завжди пов'язане з встановленням у її поведінці конкретного суспільно небезпечного діяння, про яке йде мова в законі (ст. 385 КК України).

Як свідчить детальний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з кримінального права, проблемі об'єктивної сторони злочину як загальнотеоретичній і практичній проблемі, присвячена значна кількість праць [2, с. 81; 3, с. 106-141; 4, с. 5; 5, с. 128-143; 6, с. 189-211; 7, с. 3-268; 8, с. 3-343; 9, с. 313-343; 10, с. 357-383; 11, с. 1-343; 12, с. 131-138; 13, с. 69-83; 14, с. 265-372; 15, с. 12-563]. Таке становище певною мірою полегшує наше завдання в дослідженні об'єктивної сторони злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків. Проте в цьому контексті слід акцентувати лише увагу на теоретичних дослідженнях В.К. Матвійчука, де він до об'єктивної сторони злочинів відносить такі ознаки: діяння (дія або бездіяльність), місце, час, спосіб вчинення злочину, знаряддя,

засоби, обстановка вчинення злочину та джерело вчинення злочину [16, с. 213-214].

Ознаки об'єктивної сторони злочину, який нами досліджується, відтворено в загальних рисах у Законі (ст. 385 КК України). Як обов'язкові ознаки об'єктивної сторони цього злочину передбачені наступні: діяння, час вчинення злочину. Встановлення обов'язкових ознак об'єктивної сторони злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків має важливе не тільки наукове, але й практичне значення.

Зовнішня сторона злочину, передбаченого ст. 385 КК України, як свідчить аналіз юридичної літератури, до цього часу не знайшла свого достатнього дослідження, вона надто складна, має багатоаспектний характер та істотні дискусійні в юридичному плані моменти, які так чи інакше впливають на практику застосування норм, передбачених цією статтею, і законотворчу діяльність та теорію кримінального права.

Значна кількість понять і положень, які використовують автори в своїх працях для з'ясування обов'язкових ознак об'єктивної сторони злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків, викликані наступними чинниками: 1) це намагання при аналізі злочину та його науковому обґрунтуванні механічного перенесення заборон чи прав з інших законодавчих актів, зокрема ст. ст. 2, 9, 19, 55, 59, 64 Конституції України [17], ст. ст. 7, 12, 17, 20, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 54, 58, 59, 63, 64 Кримінального процесуального законодавства [18], норм міжнародного права, які містять як права так і гарантії захисника чи представника особи [19, с. 58–76], Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. [20] та інших нормативно-правових актів; 2) це уникнення аналізу об'єктивної сторони зазначеного злочину, а натомість тяжіння до тлумачення форм та видів вчинення цього злочину; 3) це відсутність в роботах, які стосуються цієї теми, роз'яснення термінології на належному рівні; 4) тяжіння коментування відповідно до законодавства, яке відійшло в історію (це викликане відсутністю праць з дослідження витоків та генези цієї проблеми).

Таким чином завдання нашого дослідження в межах визначених цією статтею, полягає в тому, щоб як найповніше: а) врахувати позитивні моменти, що стосуються розкриття ознак об'єктивної сторони злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст.385 КК), послідовно їх визначити і обґрунтувати; б) користуючись загальним поняттям об'єктивної сторони цього злочину, визначити повну сукупність обов'язкових ознак об'єктивної сторони, що характеризують зовнішні прояви досліджуваного діяння; в) здійснити кваліфікацію діянь, передбачених ст.385 КК України, за ознаками об'єктивної сторони цього злочину.

На підставі напрямків дослідження зовнішньої сторони даного злочину, які нами задекларовані, а також з урахуванням недоліків, які зустрічаються в теорії кримінального права та аналізі об'єктивної сторони злочину відмова

свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків і необхідності меж дослідження, запропонуємо у найбільш загальній формі визначення зовнішньої сторони злочину, передбаченого ст.385 КК України. Об'єктивна сторона злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків характеризується як активними діями, так і бездіяльністю, які мають місце у визначених об'єктивних умовах, у певний час.

Проведений нами аналіз окреслює межі подальшого дослідження, але на нашу думку, є недостатнім для усвідомлення ознак об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 385 КК України. Тому ми дійшли висновку, що в подальшому стосовно досліджуваної проблеми слід додатково розглянути ще такі питання: погляди в джерелах з кримінального права на: поняття об'єктивної сторони злочину, передбаченого статтею, яка нами аналізується; термінологію, якою користуються автори наявних публікацій, як вони її пояснюють та як вона співвідноситься з чинним КК України, а також із сучасною судовою практикою.

В юридичній літературі існує значна кількість часом суперечливих поглядів на поняття об'єктивної сторони злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків. Одні автори зазначають, що об'єктивна сторона злочину за ч.1. ст.385 КК України виявляється в бездіяльності, що являє собою відмову (ухилення): а) свідка – від давання показань; б) експерта – від виконання обов'язків щодо надання висновку; в) перекладача – від виконання обов'язків щодо здійснення перекладу (злочин із формальним складом) [21, с.879]; другі – стверджують, що об'єктивна сторона злочину характеризується відмовою свідка давати показання, а експерта чи перекладача – виконувати покладені на них обов'язки за відсутності поважних причин (злочин вважається закінченим з моменту доведення відмови до відома суду, органів досудового слідства, тимчасової слідчої або тимчасової спеціальної комісії ВР чи дізнання) [22, с.954-955]; треті наполягають на тому, що об'єктивна сторона злочину виражається у відмові свідка від давання показань або експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (злочин вважається закінченим з моменту заявленої відмови усно або письмово без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків) [23, с.803-804]; четверті – переконані, що об'єктивна сторона злочину виражається у відмові свідка від давання показань або у відмові експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків, що полягає у прямій заяві про це (усній чи письмовій) свідка, експерта чи перекладача особі, що провадить дізнання, слідчому суду (судді), а також комісії Верховної Ради України (злочин вважається закінченим з моменту чітко вираженої і зафіксованої відмови) [24, с.826-827]; п'яті – характеризують об'єктивну сторону злочину, передбаченого ст.308 КК РФ, бездіяльністю – відмовою свідка або потерпілого від дачі показань [25, с.479]; шості – зазначають, що об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст.308 КК РФ, проявляється в діянні (дії або бездіяльності, які виражаються у відмові свідка чи потерпілого від дачі показань (склад коментованого злочину –

формальний)) [26, с.253-254]; шість – стверджують, що об'єктивна сторона цього злочину це: 1) відмова свідка від давання показів (це заява свідка про відмову виконати покладений на нього процесуальний обов'язок дати інформацію про фактичні обставини, що мають значення для кримінального провадження, під час допиту або одночасного допиту двох чи більше раніше допитаних осіб або ухилення свідка від такого обов'язку); 2) відмова експерта без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків (це заява експерта про відмову без поважних причин виконати покладені на нього процесуальні обов'язки дати висновки, а також відповіді на питання, поставлені уповноваженою особою, або ухилення експерта від такого обов'язку); 3) відмова перекладача без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків у суді або під час провадження досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою чи спеціальною тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України (це заява перекладача про відмову без поважних причин виконати покладені на нього процесуальні обов'язки здійснити переклад питань, відповідей чи показів учасників процесу, документів або іншої інформації, що знаходиться в матеріалах справи або ухилення від такого обов'язку) [27, с.687-688]; восьмі – переконані, що об'єктивну сторону цього злочину утворюють дії та обстановка їх вчинення (залежно від суб'єкта злочинних діянь можливі три їх різновиди: 1) відмова свідка від давання показань; 2) відмова експерта від покладених на нього обов'язків; 3) відмова перекладача від виконання обов'язків перекладача) [28, с.470].

Аналіз існуючих точок зору на поняття об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст.385 КК України свідчить, що їх автори, зокрема, А.М. Бойко, О.А. Чуваков, Ю.В. Александров, Р.М. Шеховцов, А.С. Беніцький пропонують визначення зовнішнього прояву цього діяння загальними фразами, переписуючи диспозицію ч.1 ст.385 КК України, а не послуговуючись використанням складових (ознак) об'єктивної сторони цього діяння. Такий підхід авторів не додає позитиву для правозастосовних органів. Деяку спробу якось вирішити проблему визначення об'єктивної сторони діяння, передбаченого ст.385 КК України зробили: В.І.Гютюгін, зазначивши, що цей злочин може вчинятися шляхом бездіяльності, що являє собою відмову (ухилення) свідка від давання показань, а експерта чи перекладача – відмова від виконання покладених на них обов'язків [21, с.879]; А.В. Наумов, але стосовно ст.308 УК РФ, який також зазначив, що об'єктивна сторона злочину відмова свідка або потерпілого від дачі показань вчиняється шляхом бездіяльності [25, с.479]; Ю.І. Кулешов акцентує увагу на тому, що об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст.308 УК РФ вчиняється шляхом дії або бездіяльності [26, с.253–254]; В.Є. Фесенко та Т.В. Варфоломеева зосереджують увагу на тому, що цей злочин вчиняється шляхом дії та в певній обстановці [28, с.470]

Перед тим, як проаналізувати об'єктивні ознаки злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків, необхідно звернутися до використаної в законодавстві термінології, яка приведе нас до її визначеності і буде сприяти розумін-

ню суті об'єктивної сторони цього злочину. Визначаючи у цьому сенсі залежність якості правового матеріалу, а ми в цьому контексті віднесли б і застосування термінології у ст.385 КК України, спробуємо цей аспект реалізувати. В унісон зазначеного слід звернути увагу на те, що Н. Вінер зазначав положення, де «... теорія і практика права тягнуть за собою дві групи проблем: групу проблем, яка стосується загального призначення права, розуміння справедливості в праві, і групу проблем, що стосуються технічних прийомів, при допомозі яких ці поняття стануть ефективними» [29, с.29]. Ці положення впритул стосуються принципу визначеності та єдності термінології у складі злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків та можливості здійснення ефективної кримінально-правової охорони відповідних суспільних відносин лише за допомогою визначених у законі термінів (які можуть сприяти розумінню ознак об'єктивної сторони цього злочину).

Термін «відмова» означає «... відповідь про небажання ... виконати прохання, наказ...» [30, с.174]. Натомість термін «відмовлення» – це «...дія за значенням відмовляти...» [30, с.174] У той же час термін «відмовляти» означає «...давати відповідь про небажання ... виконати наказ...» [30, с.174]. Виходячи із аналізу змісту цих термінів, що відмова давати показання – це дія (відповідь) про небажання давання показань.

З метою подальшого поглибленого розуміння карного діяння «відмова свідка від давання показань» звернемося до його описання в юридичних джерелах. Так В.Є.Фесенко та Т.В. Варфоломеева впевнені, що відмова буде злочинною, якщо вона висловлена або об'єктивізована в певній формі – листі, телефонограмі тощо [28, с.470]. Ю.В. Александров, О.А. Чуваков під відмовою свідка давання показань розуміють пряму заяву про це (в усній чи письмовій формі) [24, с.826; 23, с.804]. В.І. Тютюгін наполягає на тому, що відмова від виконання дій (обов'язків) давання показань свідка, є ухиляння особи, викликаного як свідок, від виконання покладеного на неї процесуального обов'язку давати показання полягає у: а) відкритій, ясно вираженій та категоричній заяві винного (в усній чи письмовій формі) про своє небажання давати показання; б) неправдивій заяві про відсутність поінформованості за справою; в) замовчуванні окремих фактів чи обставин у показаннях [21, с.879]. Натомість термін «поважні причини» слід розглянути як окремо кожне слово (термін), зокрема, «поважний» і «причини». Так термін «поважний» означає «...який може бути прийнятий до уваги; достатній для виправдання чого-небудь ...серйозний за своїм змістом, характером, темою і т.ін...» [30, с.992]. Згідно «Словаря русско-го языка С.И. Ожегова» термін «уважительный» означає «... 1. Достаточный для определения чего-нибудь, основательный ...» [31, с.670]. У той же час термін «причина», означає «...Підстава, привід для яких-небудь дій, вчинків...» [31, с.1140]. Аналіз цих термінів дає підстави стверджувати, що «поважні причини», це такі – які є серйозні за своїм змістом, характером, достатні для виправдання яких-небудь вчинків, дій.

Крім того, потрібно ще з'ясувати терміни «виконання», «покладені обов'язки». Термін «виконання» означає «...Дія за значенням виконувати,

виконати». Натомість термін «виконувати» свідчить, що це «...Здійснювати що-небудь, реалізувати завдання, наказ...» [30, с.137]. Термін «покласти» означає «...доручати комусь, чомусь виконання певного завдання // Зобов'язувати когось що-небудь робити...» [30, с.1026]. У той же час термін «обов'язок», означає «...Те, чого треба беззастережно дотримуватися, що слід безвідмовно виконувати...» [30, с.813].

Аналіз зазначених термінів дає підстави стверджувати, що виконання покладених обов'язків означає реалізацію завдання, яке доручено комусь, яке повинно беззастережно дотримуватися, безвідмовно виконувати.

З метою бути більш переконливим у вираженні злочину, передбаченого ст.385 КК України, зовні і враховуючи те, що диспозиція ст.385 КК України має бланкетний характер, нам потрібно стосовно обов'язків суб'єкта та експерта і перекладача звернутися до нормативних (інших – некримінально-правового характеру) актів. Так, перш за все звернемося до ч.1 ст.65 КПК України, де зазначається, що свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань [18]. Отже, свідком у кримінальному провадженні не може бути фізична особа, якій не відомі або не можуть бути відомі обставини справи, які підлягають доказуванню під час кримінального провадження. Проте, якщо виходячи з положень ч.1 ст. 65 КПК особа є свідком, то слідчий прокурор, слідчий суддя, суд перед допитом осіб, зазначених в абзаці першому цієї частини, зобов'язані роз'яснити їм право відмовитися давати показання [18]. Крім того, згідно п.2 ч.2 ст.66 КПК України свідок зобов'язаний давати правдиві показання під час досудового розслідування та судового розгляду [18]. У той же час за відмову від давання показань слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом, свідок несе кримінальну відповідальність [18].

Отже, згідно п.2 ч.2 ст.66 КПК України свідок зобов'язаний давати показання і такий обов'язок виходить від свідка, а не є чимось, що доручається йому до виконання кимось, тобто покладається на нього кимось, крім Закону (це означає, що це передбачалось законом, а закон це не суб'єкт покладання обов'язків). Тому положення Закону (ч.1 ст.38 КПК України) «...відмова свідка від давання показань...» є вивіреним і належним.

Крім зазначеного вище з'ясуємо такі загальні положення, які стосуються об'єктивної сторони злочину взагалі і, зокрема, передбаченого ст.385 КК України, а саме суспільно-небезпечної поведінки та формі (видів) такої. Так, дія – це суспільно-небезпечна, активна, протиправна, свідома, вольова поведінка людини, а бездіяльність – це пасивна, суспільно небезпечна, протиправна, свідома, вольова поведінка людини [32, с.64].

Проте такі характеристики для розмежування форм (видів) суспільно-небезпечної поведінки є недостатніми. Відомо, що дія як активна поведінка завжди являє собою певний рух тіла, яким вважається навіть неістотний рух м'язів, міміка, жестикуляція і оскільки слова вимовляються через посередність певних рухів м'язів – це також рух тіла [33, с.67].

Разом з тим слід визнати, що не будь-які тілорухи допустимо визнавати пошукованою дією, а лише такі, що: по-перше (оскільки мова йде про ознаку об'єктивної сторони злочину) відбуваються в ситуації, коли особа має поводити себе пасивно; по-друге (оскільки мова йде про форму суспільно-небезпечної поведінки) дії – це тілорухи, які спрямовані на завдання відповідної шкоди суспільним відносинам [33, с.67]. Стосовно ж бездіяльності, то зрозуміло, що вона як пасивна форма поведінки суб'єкта полягає у невчиненні ним конкретних дій, які він повинен був і міг вчинити в певних обставинах [32, с.64], тобто являє собою відсутність тілорухів, але це слід уточнити, що бездіяльність це далеко не будь-яка відсутність тілорухів [33, с.69] Цю позицію слід підтримати, виходячи з того, що: по-перше, оскільки мова йде про форму суспільно-небезпечної поведінки, бездіяльність – це те, що проявляється в утриманні від необхідних для недопущення шкоди тілорухів; по-друге, оскільки мова йде про ознаку об'єктивної сторони злочину, бездіяльність – відсутність тих тілорухів, які відбуваються в ситуації, коли особа повинна обов'язково вести себе активно (для іншого заборон не встановлено) [44, с.69].

Стосовно припису ч.1 ст.385 КК України «...відмова свідка від давання показань...», оскільки мова тут йде про ознаку об'єктивної сторони злочину, дію – тілорухи, які відбуваються при таких обставинах, коли особа яка є свідком, по-перше повинна вести себе пасивно, давати правдиві показання під час досудового слідства, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою Комісією Верховної Ради України чи дізнання (ч.2 ст.66 КПК України, ч.1 ст.385 КК України), а не відмовлятися від давання показань, тобто не діяти всупереч приписам ч.1 ст.385 КК. По-друге, оскільки в цьому випадку мова йде про форму суспільно-небезпечної поведінки, дію – тілорухи, а саме відмова свідка від давання показань, то такі дії завдають істотну шкоду відносинам у сфері правосуддя.

Відносно такої поведінки, яка описана в диспозиції ч.1 ст.385 КК України, як «...відмова експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків у суді або під час провадження досудового слідства, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою Комісією Верховної Ради України чи дізнання» [34], то її ми розглянемо стосовно експерта, а потім відносно перекладача.

Виходячи із задекларованого нами порядку в пошуку забороненої ст.385 КК України поведінки розглянемо таку стосовно експерта. Так, згідно ст.69 КПК України експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має відповідно до Закону України «Про судову експертизу» право на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань [18]. У відповідності з положеннями ч. 5 ст. 69 КПК України «...експерт зобов'язаний: 1) особисто провести повне дослідження і дати обґрунтований і об'єктивний письмовий висновок на поставлені йому запитання, а в разі необхідності – роз'яснити його; 2) прибути до слідчого, про-

курора, суду і дати відповіді на запитання під час допиту; 3) забезпечити збереження об'єкта експертизи...; 4) не розголошувати без дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду відомості... [18]. Крім того, експерт невідкладно повинен був повідомити особу, яка його залучила, чи суд, що доручив проведення експертизи, про неможливість проведення експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів» [18]. Також у разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення експерт невідкладно заявляє клопотання особі, яка призначила експертизу, чи суду, що доручив її проведення, щодо його уточнення або повідомлення про неможливість проведення експертизи за поставленим запитанням або без залучення інших осіб [18].

Слід зазначити, що заборона, яка стосується експерта в ч.1 ст.385 КК України має бланкетний характер, а отже потрібно розкрити положення Закону «...покладених на них обов'язків...». Це дає нам ще підставу звернутися до п.1.1. Інструкції «Про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень», де зазначається: «Призначення судових експертиз та експертних досліджень (далі експертизи та дослідження) судовим експертам державних спеціалізованих науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України (далі експертні установи) та атестованим судовим експертам, які не є працівниками державних спеціалізованих установ (далі експерти), їх обов'язки, права та відповідальність, організація проведення експертиз на оформлення їх результатів здійснюються у порядку, визначеному Кримінальним процесуальним, Цивільним процесуальним, Господарським процесуальним кодексами, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кодексом адміністративного судочинства України, Митним кодексом України, Законами України «Про судову експертизу», «Про виконавче провадження», іншими нормативно-правовими актами з питань судово-експертної діяльності та цією Інструкцією...» [35].

Згідно п.1.3. цієї Інструкції відповідно до чинного законодавства за дорученням правоохоронних органів, посадових осіб Державної податкової адміністрації України, Державної митної служби, на замовлення адвокатів, захисників та осіб, які самостійно захищають свої інтереси, та їх представників, нотаріусів банківських установ, страхових компаній, а також інших юридичних і фізичних осіб виконують експертні дослідження, що потребують спеціальних знань та використання методів криміналістики і судової експертизи (результати – письмові висновки експертних досліджень) [35].

Підставою для проведення експертиз «...відповідно до чинного законодавства є процесуальний документ (постанова, ухвала) про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою (органом) або письмове звернення потерпілого чи сторони захисту кримінального провадження...» [35].

Отже, в цьому випадку є виправданим положення закону (ст.385 КК), що на експерта покладається виконання обов'язків проведення експертиз (експертних досліджень), які відбуваються після подання органом (особою), який (яка) її призначив (ла) (залучив (ла) експертиза), матеріалів, оформлених згідно з вимогами процесуального законодавства та цієї Інструкції [35].

Оскільки в ч.1 ст.385 КК України зазначається, що заборона поширюється на «...відмову експерта ... без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків у суді або під час провадження досудового слідства здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою чи спеціальною тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України чи дізнання» то це означає, що криміналізована активна дія, а саме «відмова», а не просто невиконання покладених на експерта обов'язків. Таким чином цей злочин з боку експерта може вчинятися лише активними діями, а не шляхом бездіяльності, тобто не ухилянням від виконання обов'язків.

Стосовно припису Закону (ч.1 ст.385 КК) «...відмова ... перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків у суді або під час провадження досудового слідства, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою ... комісією Верховної Ради України», то він свідчить про бланкетний характер диспозиції в цій частині. Згідно ст. 68 КПК України «У разі необхідності у кримінальному провадженні перекладі пояснень, показань або документів сторона кримінального провадження або слідчий суддя чи суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача)» [35].

У відповідності з ч.3 ст.68 КПК України «перекладач зобов'язаний: 1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду; 2) заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених цим кодексом; 3) здійснювати повний і правильний переклад, посвідчувати правильність перекладу своїм підписом...» [18]. Перед початком процесуальної дії сторона кримінального провадження, яка залучила перекладача, чи слідчий суддя або суд пересвідчуються в особі і компетентності перекладача, з'ясовують його стосунки з підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим, свідком і роз'яснюють його права і обов'язки [18].

Слід звернути також увагу на те, що в цьому випадку криміналізована така дія, як відмова (і далі по тексту диспозиції ст.385 КК України). Отже, стосовно перекладача, описана в ч.2 ст.385 КК України відмова перекладача є активною дією.

Слід зазначити, що поряд з такою ознакою об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч.1 ст.385 КК України як дією, що сформульована у законі таким чином «Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків...» [34], для цього злочину характерна така ознака об'єктивної сторони цього злочину як час його вчинення (час є обов'язковою умовою вчинення цього злочину).

Час вчинення злочину виступає в якості обов'язкової ознаки об'єктивної сторони надто рідко. Крім того, важливо зазначити, що врахування часу вчинення злочину, в нашому випадку – відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків, при застосуванні норм кримінального закону може утруднюватися ще й тим, що його не завжди достатньо просто виявити серед інших обставин і ознак, що утворюють кримінально-правову норму.

Будь-який злочин вчиняється в умовах місця і часу. Проте слід констатувати, що в джерелах з кримінального права проблема часу вчинення злочину взагалі, і, зокрема, передбаченого ст.385 КК України не отримала з'ясування ні під час чинності КК України 1960 р., ні за час чинності КК України 2001 р. Окремим напрямом проблеми приділено значно більше уваги в межах інших наук, зокрема таких, як криміналістика, криминологія, кримінальне процесуальне право. Неприродність такого становища, так як кримінально-правова характеристика діяння, є відправною основою криминологічної та кримінально-правової його характеристик. Час вчинення злочину в значній мірі визначає зміст предмета доказування, форми здійснення якого закріплені в Кримінальному процесуальному законодавству і розробляються і цьому сенсі кримінальною процесуальною наукою. У науковій літературі як правило не розкривається зміст цієї ознаки об'єктивної сторони складу злочину і надто рідко пропонується її визначення.

Можна погодитися з твердженням, які є в юридичній літературі, що фундаментальні праці, присвячені об'єктивній стороні злочину, цій проблемі належної уваги не приділяли і не приділяють [5, с.1–244]. У той же час було б несправедливо стверджувати, що питання часу вчинення злочину не було сектором уваги фахівців кримінального права взагалі, оскільки зі всіх аспектів цієї проблеми найбільш розроблений такий, як визначення часу вчинення злочину при вирішенні питання про межі дії закону про кримінальну відповідальність у часі [36, с.141; 37, с.190].

Загальновизнаним є положення, що час вчинення злочину як ознака складу злочину сприймається у розумінні певного часового періоду, протягом якого вчинено злочин [8, с.398]. У той же час, у різних джерелах з кримінального права пропонуються різні визначення часу вчинення злочину: 1) одні автори зазначають, що «...це певний часовий період, протягом якого може бути вчинено злочин [7, с.319]; 2) другі – стверджують, що «це зазвичай не просто певний час доби або час року, а конкретний період, що характеризується суспільно-політичними подіями» [38, с.171]; 3) треті – розуміють її як «...певний проміжок часу, часовий період, протягом якого вчиняється суспільно-небезпечне діяння та настають суспільно-небезпечні наслідки [39, с.65; 40, с.127]; 4) четверті – наполягають на тому, що «...це така ознака об'єктивної сторони, яка позначає законом, коли було вчинено або одне й те саме, ...коли законом заборонено чинити такі дії» [6, с.207]; 5) п'яті стверджують, що «час виступає в якості ознаки складу злочину лише тоді, коли він указаний в законі в розумінні тієї або іншої частини року, місяця, неділі або доби...» [41, с.134]; 6) шості вважають, що «...це певний часовий період протягом якого скоюється злочин» [42, с.98]; 7) сьомі стверджують, що «це, коли закон зазвичай розуміють не просто як певний час доби або час року, а конкретний період, в який відбуваються які-небудь події, які можуть обтяжувати або, навпаки, пом'якшувати кримінальну відповідальність [43, с. 98]; 8) восьмі упевнені, що «...це певна частина року місяця, тижня, доби або наявність спеціальних подій, що можуть мати загальне часове значення [44, с.94]; 9) дев'яті – наполягають на тому, що «...це означений у законі проміжок часу, протягом якого може бути вчинено

злочин [45, с.106]; 10) десяти – уявляють, що «...це певний проміжок часу, протягом якого відбувається суспільно небезпечне діяння й натомість суспільно небезпечне наслідки [46, с.59]; 11) одинадцяті – стверджують, що час вчинення, як ознака складу злочину, розуміється не просто як певний час доби або року, а конкретний часовий період, коли відбуваються які-небудь події, що можуть обтяжувати або навпаки пом'якшувати кримінальну відповідальність [47, с.41]; 12) дванадцяті розуміють, що «...це відповідний проміжок часу, протягом якого вчиняється злочинне діяння і в разі випадків настають, передбачені законом шкідливі наслідки [48, с.91]; 13) тринадцяті – розуміють, що «...це обов'язкова ознака складу конкретного злочину в тих випадках, коли його зазначено в законі, як ту чи іншу частину року, місяця, тижня, дати [49, с. 63]; 14) чотирнадцяті стверджують, що це певний часовий період, протягом якого скоюється злочин [50, с.210]; 15) п'ятнадцяті – наголошують – це певний період або момент, описаний в диспозиції кримінально-правової норми, що має кримінально-правове значення, в який було виконано суспільно небезпечне діяння або настав злочинний результат, тобто вчинено злочин [8, с.414].

З метою більш ретельного аналізу існуючих точок зору на розуміння такої ознаки, як час вчинення злочину, згрупуємо подібні з них. Так, А.В. Наумов, М.В. Володько, А.Ю. Строган під такою ознакою об'єктивної сторони розуміють певний часовий період, протягом якого може бути вчинено злочин [9, с.177; 42, с.98; 50, с.210]; група авторів І.П. Козаченко, О.М. Костенко, В.К. Матвійчук, І.О. Харь, І.В. Діордіца, П.Л. Фріс, М.І. Панов – стверджують, що під такою зовнішньою ознакою, як час потрібно розуміти певний проміжок часу, часовий період, протягом якого вчиняється суспільно небезпечне діяння та настають суспільно небезпечні наслідки [39, с.65; 40, с.127; 46, с.59; 48, с.92]; М.І. Коваль та група авторів: Т.О. Гончар, О.А. Чуваков – наполягають на тому, що час вчинення злочину, як ознака об'єктивної сторони це коли закон розуміє не просто певний час доби або час року, в конкретний період, в який відбуваються які-небудь події, які можуть обтяжувати або навпаки пом'якшувати кримінальну відповідальність [43, с.166; 48, с.41].

Інші точки зору на таку ознаку об'єктивної сторони, як час вчинення злочину, мають індивідуальний зміст, зокрема: П.І. Гришанін зазначає, що час вчинення злочину не просто певний час доби або час року, а конкретний період, що характеризується суспільно-політичними подіями [4, с.171]; Р.В. Вереша стверджує, що час вчинення злочину – це означений в законі проміжок часу, протягом якого може бути вчинено злочин [45, с.106]; М.Й. Коржанський під часом вчинення злочину розуміє таку ознаку об'єктивної сторони, яка позначає законом, коли було вчинено або одне й те саме, коли законом заборонено чинити такі дії [6, с.207]; П.С. Матишевський впевнений, що час виступає в якості ознаки складу злочину лише тоді, коли він указаний в законі в розумінні тієї або іншої частини року місяця, події або доби [41, с.134]. Є.Л. Стрельцов під часом вчинення злочину уявляє певну частину року місяця, тижня доби або наявність спеціальних подій, що можуть мати загальне часове значення [44, с.94]; С.І. Селецький стверджує, що час вчинення злочину обов'язкова ознака складу конкретного злочину у тих випадках коли його зазначено в зако-

ні як ту чи іншу частину року місяця, тижня, доби [49, с.63]; М.А. Кауфман – стверджує, що час вчинення злочину представляє собою період або момент, що має кримінально-правове значення, в який було вчинено суспільно-небезпечні діяння або злочин було завершено або припинено [51, с.13].

Маючи за мету більш поглибленого з'ясування такої ознаки об'єктивної сторони злочину, як час його вчинення (який є обов'язковою ознакою злочину, передбаченого ч.1 ст.385 КК України), звернемося до загальнотеоретичних положень кримінального права. У цьому сенсі слід констатувати, що ознаки об'єктивної сторони злочину, як і будь-яку сукупність, можна класифікувати на групи і за підставами, за якими їх виділяють:

– по-перше, ознаки об'єктивної сторони злочину розрізняються за частотою, з якою вони зустрічаються. Ці групи в цьому аспекті дають можливість поділяти ознаки об'єктивної сторони злочину на: 1) обов'язкові та факультативні. Обов'язковими ознаками об'єктивної сторони злочину є такі, які притаманні всім суспільно небезпечним діянням (у такі включається лише суспільно небезпечне діяння – це дія або бездіяльність). Натомість факультативними ознаками об'єктивної сторони злочину є такі, які властиві лише частині злочинів. У такі включаються всі, що не указані вище ознаки об'єктивної сторони злочину. Такий поділ ознак об'єктивної сторони злочину на обов'язкові і факультативні свідчить, що без суспільно небезпечної поведінки відсутня й об'єктивна сторона злочину, а відповідно і склад злочину. Навпаки, без будь-яких інших ознак і навіть усіх їх разом об'єктивна сторона злочину не зникає.

Питання про поділ ознак об'єктивної сторони злочину на обов'язкові і факультативні відбувається тоді, коли мова йде про загальний склад злочину. У складах окремих злочинів обов'язкові всі ознаки об'єктивної сторони злочину;

– по-друге, ознаки об'єктивної сторони злочину розрізняються за природою. Виходячи з цього аспекту дані ознаки можна поділити на: 1) ознаки, що характеризують зміст злочину; 2) ознаки, що характеризують умови вчинення злочину. До ознак об'єктивної сторони, що характеризують зміст злочину, відносяться: суспільно небезпечна поведінка (дія або бездіяльність), суспільно небезпечні наслідки, необхідний причинний зв'язок, спосіб вчинення злочину, знаряддя і засоби вчинення злочину. Натомість до ознак об'єктивної сторони, що характеризують умови вчинення злочину, слід віднести, час та обстановку вчинення злочину.

Врахування часу вчинення злочину при застосуванні норм КК України може мати певні труднощі, це буває тоді, коли його не достатньо просто виявити серед інших обставин, серед інших обставин і ознак, що утворюють кримінально-правову норму (як це видно з положень ч.1 ст.385 КК України). У таких випадках завдання особи, яка застосовує закон, зводиться до того, щоб правильно зрозуміти зміст і суть закону про кримінальну відповідальність за конкретний злочин, що досягається шляхом його тлумачення [8, с.396]. Перш за все слід з'ясувати буквальний зміст закону шляхом етимологічного і синтаксичного розбору його тексту, а також з'ясування значення слів, що вживаються

в законі, понять, термінів. Для цього потрібно долучитися до граматичного тлумачення [8, с.397].

Маючи таке теоретичне підґрунтя стосовно ознак об'єктивної сторони злочину, а також згруповані нами точки зору стосовно такої обов'язкової ознаки об'єктивної сторони злочину, як час вчинення злочину (ознака, яка характеризує умови вчинення злочину), виділимо позитивні і негативні положення у поглядах на час вчинення злочину, як таку ознаку, яка притаманна і злочину, передбаченому ч 1 ст.385 КК України.

До позитивних моментів, які можна виокремити з визначень часу вчинення злочину, як ознаки об'єктивної сторони діяння, слід віднести наступні: 1) це певний проміжок часу, певний часовий період, протягом якого було вчинено суспільно небезпечне діяння та (або) настали суспільно небезпечні наслідки, тобто вчинено злочин (автори – А.В. Наумов, М.В. Володько, А.Ю. Строган, І.П. Козаченко, О.М. Костенко, В.К. Матвійчук, І.О. Харь, Г.І. Зубець, М.І. Панов, І.В. Діордіца, П.Л. Фріс, М.І. Ковальов, Т.О. Гончар, О.А. Чуваков, В.Б. Малінін); 2) це означений в законі проміжок часу, протягом якого може бути вчинений злочин (Р.В. Вереша); 3) це така ознака об'єктивної сторони, яка позначає законом, коли було вчинено або одне й те саме, коли законом заборонено чинити такі дії (автор М.Й. Коржанський); 4) це ознака, що представляє собою певний період або момент, що має кримінально-правове значення, в який було вчинено суспільно небезпечне діяння, або злочин було завершено або припинено (автор М.А. Кауфман).

До негативних положень, які слід виділити з існуючих визначень такої ознаки об'єктивної сторони злочину, як час його вчинення, належать наступні: 1) це конкретний період, що характеризується суспільно-небезпечними подіями (автор П.І. Грішанін); 2) конкретний період, в який відбуваються які-небудь події, які можуть обтяжувати або навпаки пом'якшувати кримінальну відповідальність (автори М.І. Ковальов, Т.О. Гончар, О.А. Чуваков).

Проте, слід зазначити, що цього недостатньо для того, щоб з'ясувати та встановити обов'язкову ознаку, коли у такому випадку йдеться вказівка в законі на час (або впливає зі змісту закону така ознака), як на ознаку, яка криміналізує те або інше діяння (у нашому випадку – відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків у суді або під час провадження досудового слідства, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою чи спеціальною тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України чи дізнання. Важливо знати, що в таких випадках законодавець веде мову (вкладає в закон волю), не про час взагалі, як це має місце в нормах про принципи кримінального права, а більш предметно, позначаючи його, якщо дозволять семантичні можливості, без використання власне терміна «час» – чи окремим словом, чи словосполученням [8, с.397]. Вихід з цього, як ми вже зазначали, досягається шляхом тлумачення.

Слід погодитися з думкою, що категорія часу – це «...відносно стійке і фундаментальне утворення, яке існує в різних формах і проявах. Очевидно, що кожна форма руху матерії, оскільки остання може існувати не інакше, як в часі

і просторі, має свої просторово-часові зв'язки, свої, відповідні форми руху матерії, простір і час» [8, с.399]. Проте важливо мати на увазі, що час вчинення злочину є поняття, в своїй основі – правове, то його визначення повинно відображати властиві йому юридичні ознаки. Це означає, що злочином є діяння, яке також як і його злочинні наслідки, знаходить свій законний вираз в ознаках об'єктивної сторони злочину, виходячи з цього часом вчинення злочину потрібно було б визнати час виконання об'єктивної сторони злочину [8, с.399].

Таким чином, на підставі викладеного можна запропонувати наступне визначення часу вчинення злочину, як ознаки об'єктивної сторони конкретного злочину: «Це певний проміжок часу, певний часовий період, описаний в диспозиції (або впливає з її змісту) кримінально-правової норми, що має кримінально-правове значення, в який виконано суспільно-небезпечне діяння або настали суспільно-небезпечні наслідки, або злочин було завершено, або припинено».

Термін «період» означає «...– у, ч, Проміжок часу, обмежений певними датами, подіями і т. ін. // Час, коли відбувається яка-небудь подія, триває дія, розгортається чиясь діяльність і т. ін.» [30, с.937]. Натомість термін «проміжок», трактується як: «... час, що відмежовує одну подію, явище, дію і т. ін. від іншої // Взагалі відрізок часу» [30, с.1160]. Це означає, що етимологічний розбір термінів свідчить про те, що слова, що нами використані у визначенні часу вчинення злочину, мають належне підґрунтя.

Виходячи з приписів у диспозиції ч.1 ст.385 КК України важливо зрозуміти, що відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків відбувається і має місце тоді, коли такі дії трапляються у суді або під час провадження досудового слідства, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України.

Висновки. На підставі викладеного можна дійти до наступного: 1) об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч.1 ст. 385 КК України характеризується активними діями; 2) крім того, зовнішня сторона цього злочину отримала криміналізацію за умови вчинення цього злочину в певний час.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальне право України. Загальна частина: [підручник для студентів юрид. вузів і фак.] / За ред. П.С. Матишевського, П.П. Андрушка, С.Д. Шапченка. – К. : Юрінком Інтер, 1997. – 512 с.

2. *Бажанов М.И.* Объективная сторона преступления / М.И. Бажанов // Уголовное право УССР. Часть Общая: [учебник] [Ю.В. Александров, А.Ш. Якупов, М.И. Бажанов и др.]; под ред. В.В. Сташиса, А.Ш. Якупова. – К. : Изд-во «Вища школа», 1984. – С. 81– 97.

3. *Бурчак Ф.Г., Фесенко Е.Ф.* Объективная сторона преступления / Ф.Г. Бурчак, Е.Ф. Фесенко // Уголовное право Украинской ССР на современном этапе. Часть общая; отв. ред. А.Я. Светлов, В.В. Сташис. – К. : Наукова думка, 1985. – 448 с.

4. *Гришанин П.И.* Объективная сторона преступления / П.И. Гришанин // Советское уголовное право: Часть Общая: [учебное пособие]. – М. : ВЮЗИ, 1961. – 147 с.

5. *Кудрявцев В.Н.* Объективная сторона преступления / В.Н. Кудрявцев. – М. : Государственное изд-во юрид. литературы, 1960. – 244 с.
6. *Коржанський М.Й.* Об'єктивна сторона злочину / М.Й. Коржанський // Кримінальне право і законодавство України. Частина Загальна: [курс лекцій] / За ред. М.Й. Коржанського. – К. : Атіка, 2001. – С.189–211.
7. *Кудрявцев В.Н.* Правовое поведение: Норма и патология / В.Н. Кудрявцев. – М. : Изд-во «Наука», 1982. – 288с.
8. *Малинин В.Б.* Причинная связь в уголовном праве / В.Б. Малинин. – СПб: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2000. – 316 с.
9. *Наумов А.В.* Объективная сторона преступлений / А.В. Наумов // Российское уголовное право: [курс лекцій]: в 3 т. – Т.1. Общая часть / А.В. Наумов. – [4-е изд.перераб. и доп.] – М. : Волтерес Клувер, 2007. – С. 313 – 343.
10. *Номоконов В.А.* Объективная сторона преступлений / В.А. Номоконов // Полный курс уголовного права: В 5 т. / Под ред. докт. юрид. наук, проф., засл. деятеля науки РФ А. И. Коробеева. – Т.1. : Преступление и наказание. – СПб. : Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс» 2008. – С. 357 – 383.
11. *Петин И.А.* Механизм преступного насилия / И.А. Петин – СПб. : Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2004. – 343 с.
12. *Пионтковский А.А.* Объективная сторона состава преступления / А.А. Пионтковский // Курс советского уголовного права: Часть Общая: в 6-ти томах / [редкол.: А.А. Пионтковский и др.] – М. : Изд-во «Наука», 1970. – Т. 2. – С. 131–183.
13. *Семенцова И.А.* Объективная сторона состава преступления / И.А. Семенцова // Уголовное право: Общая часть. Серия «Сдаем экзамен». – Ростов н/Д: «Феникс», 2003. – С.69-83.
14. *Таганцев В.С.* Преступная деятельность / В.С. Таганцев // Русское уголовное право: [лекции]. Часть Общая. В 2 т. Т. 1. – М. : Наука, 1994. – С. 265–372.
15. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть / Под ред. и с предисл. И.Д. Козочкина. – М. : Институт международного права и экономики имени А.С. Грибоедова, 2001. – 576 с.
16. *Матвійчук В.К.* Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): [монографія] / В.К. Матвійчук. – К. : Азимут – Україна, 2005. – 464 с.
17. Конституція України 1966 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1966. – №30. – Ст.141.
18. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4657-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – №9–10. – №11–12, №13. – Ст.88.
19. Европейська Конвенція по захисту прав людини і основних свобод: Прийнята Радою Європи 4 листопада 1950 р./ Права людини: зб.док. / [укл. В.С. Семенов, О.Н. Ярмиш та ін.] – Х. : Ун-т внутр. справ, 1977. – С. 58–76.
20. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України – 2013. – №27. – Ст. 282.
21. *Тютюгін В.І.* Злочини проти правосуддя (ст. ст. 371–376, 380, 381, 382–386, 388–394, 396–397) / В.І. Тютюгін // Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. - Т.2: Особлива частина [Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.] / За заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – [5-те вид. допов.] – Х. : Право, 2013. – С.841–910.

22. *Бойко А.М.* Злочини проти правосуддя / А.М. Бойко // Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р.; за заг. ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К. : Каннон, А.С.К., 2001. – С.933–975.

23. *Чуваков О.А.* Преступления против правосудия / О.А. Чуваков // Уголовный кодекс Украины. Комментарий; Под ред. Ю.А. Кармазина и Е.Л. Стрельцова. – Харьков : ООО «Одиссей», 2001. – С.774–835.

24. *Александров Ю.В.* Злочини проти правосуддя / Ю.В. Александров // Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: за станом за-ва і постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001р.; за ред. С.С. Яценка. – К. : А.С.К., 2002. – С.804–844.

25. *Наумов А.В.* Российское уголовное право: [курс лекцій]: в 3т. – Т.3. Особенная часть (главы XI – XXI) / А.В. Наумов. – [4-е изд., перераб. и доп.] – М. : Волтерс Клувер, 2007. – 656с.

26. *Кулешов Ю.И.* Преступления против правосудия / Ю.И. Кулешов // Полный курс уголовного права: В 5 т.; Под ред. докт. юрид. наук, проф., засл. деятеля науки РФ А.И. Коробеева. Т.У. – СПб.: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2008. – С. 194–339.

27. *Шеховцов Р.М., Беніцький А.С.* Злочини проти правосуддя / Р.М. Шеховцов, А.С. Беніцький // Кримінальне право (Особлива частина): [підручник]; за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. – [2-е вид.] – К. : ВД «Декор», 2013. – С.671–709.

28. *Фесенко Є.В., Варфоломеева Т.В.* Коментар до ст. 385 КК України / Є.В. Фесенко, Т.В. Варфоломеева // Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. – Т.2. / За заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – [3-тє вид. перероб. та допов.] – К. : Алерта; КНТ, Центр учбової літератури, 2009. – С. 469–472.

29. *Винер Н.* Кибернетика и общество / Н. Винер. – М. : Изд-во иностранной литературы. – 1958. – 200 с.

30. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [з дод. і доп.] // [уклад. голов. ред. В.Т. Бусел]. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1172 с.

31. *Ожегов С.И.* Словарь русского языка: Ок. 57000 слов / Под ред. чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – [19 изд. испр.] – М. : Рус. яз., 1987. – 750 с.

32. Кримінальне право України. Загальна частина: Практикум: [навч. посібник] / І.П. Козаченко, О.М. Костенко, В.К. Матвійчук та ін.; за заг. ред. В.К. Матвійчука. – К. : КНТ, 2006. – 432с.

33. *Благов Е.В.* Общая часть уголовного права в 20 лекциях: [курс лекций] / Е.В. Благов. – М. : Юрлит. информ, 2012. – 344 с.

34. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. №2341 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №25-26. – Ст.131.

35. Про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України №53/5 від 8.10.98 р. в редакції наказу Міністерства юстиції України №1950/5 від 26.12.2012 р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 1950/5. – Ст. 91.

36. *Тилле А.А.* Время, пространство, закон. Действие уголовного закона во времени и пространстве: [монография] / А.А. Тилле. – М. : Юрид-лит, 1965. – 204 с.

37. *Брайнин Я.М.* Уголовный закон и его применение: [монография] / Я.М. Браинин. – М. : Юрид. лит, 1967. – 240 с.

38. Советское уголовное право. Общая часть / Под ред. П.И. Гришанина: [підручник]. – М. : Юрид. лит, 1967. – 320 с.

39. Кримінальне право України. Загальна частина: Практикум: [навчальний посібник] / П.І. Козаченко, О.М. Костенко, В.К. Матвійчук та ін. – К. : КНТ. – 432 с.

40. *Панов М.І.* Об'єктивна сторона злочину / М.І. Панов // Кримінальне право України. Загальна частина: [підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти] / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; за ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків : Юрінком Інтер – Право, 2001. – С. 102–129.

41. *Матышевский П.С.* Объективная сторона преступления / П.С. Матышевский // Уголовное право Украинской ССР на современном этапе. Часть Общая. – К. : Наукова думка, 1985. – С. 106–141.

42. *Володько М.В.* Об'єктивна сторона злочину / М.В. Володько // Кримінальне право України. Загальна частина: [підручник] (Ю.В. Александров, В.І. Антипов, М.В. Володько та ін.); [вид. 3-тє, переробл. та допов.]; за ред. професорів М.І. Мельника, В.А. Клименка. – К. : Юридична думка, 2004. – С. 88–99.

43. *Ковалев М.И.* Объективная сторона преступления / М.И. Ковалев // Советское уголовное право: Часть Общая: [учебник]; под ред. Н.А. Беляева и М.И. Ковалева – М. : Юрид. лит., 1977. – С. 144–167.

44. *Стрельцов Є.Л.* Об'єктивна сторона складу злочину / Є.Л. Стрельцов // Кримінальне право України. Загальна частина: [підручник] / Відп. редактор заслужений діяч науки і техніки України, доктор юридичних наук, професор Є.Л. Стрельцов. – Х. : Одиссей, 2010. – 328 с.

45. *Вереша Р.В.* Кримінальне право України. Загальна частина: [навч. посібник] / Р.В. Вереша // [2-ге вид. перероб. та доп. станом на вересень 2011 р.] – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 320 с.

46. *Діордіца І.В.* Кримінальне право України: [посібник для підготовки до іспитів] / І.В. Діордіца. – К. : О.С. Ліпкан, 2010. – 288 с.

47. *Гончар Т.О., Стрельцов Є.Л., Чуваков О.А.* Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: [навчальний посібник для підготовки до іспиту] / За заг. ред. Є.Л. Стрельцова / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. – Х. : Одиссей, 2010. – 248 с.

48. *Фріс П.Л.* Кримінальне право України / П.Л. Фріс // Загальна частина: [підручник для студентів вищих навчальних закладів]. – К. : Атіка, 2004. – 488 с.

49. *Селецький С.І.* Кримінальне право України. Загальна частина: [навч. посібник] / С.І. Селецький. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 264 с.

50. *Строган А.Ю.* Склад злочину, як підстава кримінальної відповідальності: [навч. посібник] / А.Ю. Строган. – К. : Атіка, 2007. – 424 с.

51. *Кауфман М.А.* Время совершения преступления и его уголовно-правовое значение: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. / М.А. Кауфман. – М., 1992. – 21 с.

Ольховенко О.І. Об'єктивна сторона злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків

У статті розкриваються питання, що стосуються об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 385 КК України, також їх значення для теорії кримінального права та кваліфікації цього злочину.

Ключові слова: об'єктивна сторона, ознаки об'єктивної сторони, дія, бездіяльність, час вчинення злочину.

Ольховенко О.И. Объективная сторона преступления отказ свидетеля от дачи показаний или отказ эксперта или переводчика от исполнения возложенных на них обязанностей

В статье раскрываются вопросы, касающиеся объективной стороны преступления, предусмотренного ст. 385 УК Украины, а также их значение для теории уголовного права и квалификации этого преступления.

Ключевые слова: объективная сторона, признаки объективной стороны, действия, бездействие, время совершения преступления.

Olhovenko O.I. Actus reus witness refuses to testify or refusal of an expert or a translator to perform their duties

The article deals with issues relating to the objective side of a crime under Art. 385 of the Criminal Code of Ukraine, as well as their importance for the theory of criminal law and the qualification of the crime.

Keywords: the objective side, the signs of the objective side, acts, omissions, time of the offense.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2015.